

ОСТАННІ НОВИНИ

12.06 **СЧ-2025, результати**
12:58 **На відеонагляді матчі, розклад телепронасиці в Україні**

12.06 **Сус із листя хрону:**
12:58 **Вітamina бомба з екзотичним смаком**

12.06 **Багато думка про дітей:**
12:54 **Детейвер Лорес зізнаваця щемиллий момент після розлучення з Беном Арфресою**

12.06 **Простий лайфхак для судження:**
12:59 **Идеальний порядок прийому їжі**

12.06 **«Справжня розкіш — ласувати помідором з грядки на піку його зрілості»:**
20:45 **— шеф-кухар Сальваторе де Віно**

12.06 **Він закохався в Україну і запевняє поховати його у Львові:**
20:31 **У Києві поховалися і легендарний колумбійський воїном**

«Щоб бачили ціну своїй байдужості»: німецьких військовополонених і нацистів змусили дістати з ям тіла закатованих в'язнів концтабору й поховати

12:30 — 9 травня 2023

Лариса КРУПІНА, «ФАКТИ»

Наприкінці Другої світової війни гітлерівській Німеччині катастрофічно бракувало пального для танків і літаків, і нацисти гарячково шукали вихід. У Швабських Альпах геологи знайшли достатні запаси сланцевої Posidonia, придатного для переробки на синтетичне пальне. Терміново почали розробку сланцевої нафти. Так виник проєкт «Операція «Пустеля» (Unternehmen Wüste).

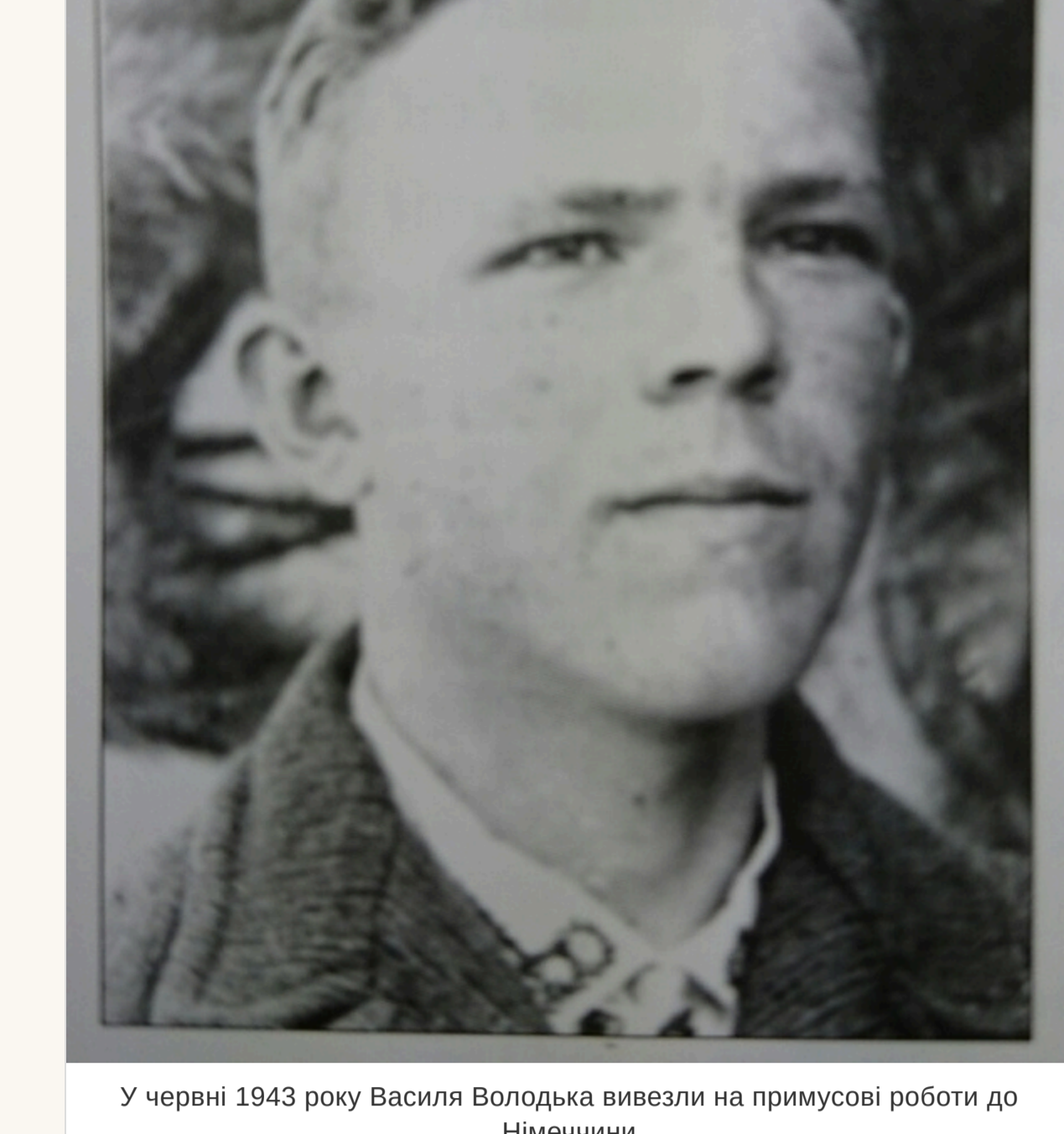
Це було кодовою назвою промислового комплексу з десяти заводів, які стали зводити з вересня 1944 року в німецькій землі Баден-Вюртемберг, уздовж залізничної лінії Тюрбінген — Балінген — Ротвайль, Воскрізаємберг, уздовж околиць нацистської партії (СС) і особисто Герман Герінг брали участь у проєкті. На будівництво дали два-чотири місяці. Крім хіміків, техніків, інженерів і будівельників, на кожному будмайданчику не вистачало ще близько 500 робітників. Вихід знайшовся швидко: на околицях тихих патріархальних містечок з тисячолітньою історією, унікальною природою та архітектурою, які надихали художників і поетів, стали швидко організовувати новенькі концтабори. А що? Одне іншому не завважав.

«В Гестапівській тормі Neue Brettm жертву вибирали довільно й топили у ставку»

До одного з таких таборів масштабного пального проєкту «Операція «Пустеля» і потрапив Василь Володько з села Широка Долина Полтавської області. В Червоно армію дрібенького (160 см зросту) Василя не взяли, а евакуювати не встигли. І 17-річний хлопчець разом з іншими комсомольцями став підлітково розклеювати антифашистські листівки та плакати на території окупованої з жовтня 1941 року Полтавщини. Його затримали та відправили на примусові роботи до Німеччини, на вульній шахті в Сварбрюккен.

У травні 1944 року Вася утік з робочого табору. Його схопили й кинули в одну з найпопулярніших в'язниць Neue Brettm, в тій самій землі Сварланд. Це була «розширена польдейська торма» для чоловіків і жінок, де «вїдувальні покарання» борці з нацизмом, французькі бранці, громадяни Радянського Союзу та Польщі, яких пригнали на примусові роботи, військовополонених різних країн.

— Мене помістили в «стоячий бункер» розміром 50 см х 60 см і висотою два метри, — згадував **Василь Володько**. — Ні їжі, ні води, ні повітря, ні туалету. Випорожнювалися піо себе. Багато хто бжеволив. І навіть якщо ти не помирав у «стоячому бункері», далі в тебе був шанс зробити це біля табірною ставка-резервуара для засіння пожежі.

У червні 1943 року Василь Володька вивезли на примусові роботи до Німеччини

Улюбленою розвагою гітлерівців було годинами ганяти в'язнів навколо ставка, навісивши на них мішки з цеглою, змушуючи стрибати «по-жаб'ячому». Тих, хто падав, били шлангами або кийками та втопували чобітьми в багною, ламаючи хребці. Хтось з ув'язнених мав померти. Якщо всі залишалися живі, жертву обирали довільно й топили у ставку. Якщо нацисти в останній відчайдушній спробі виправз з води, його били дерев'яною жердинною по голові.

Читайте також: У росії виявили табір, де полонених українців «перевиховують» тортурами

2004 року у своїй доповіді керівник Державного центру політичної просвіти землі Саар доктор **Бурхад Йеллоннек** писав:

«78-річний українець Василь Володько, колишній бранець, котрий пережив ці трагічні події, за словами репортера, який випадково його зустрів на території табору (жертв нацизму запрошували до Німеччини на меморіальні заходи. — Авт.), не міг пригадати ні ідеальні на іншому боці вулиці, ні існування жіночого табору, але коли він дійшов до Löscheich (ставка для засіння воєно), то присів навпочіпки, скрестив руки за головою та зробив кілька стрибків вперед. За який миттєв він згадав правдиве свого мучителя...»

«Колги в концтаборі когось страчували, усіх нас виганяли з бараків дивитися на агонію повішених»

Гестапівська в'язниця Neue Brettm, де українців багато років по тому вразив своєю розповіддю німецького репортера, була другим місцем його ув'язнення після робочого табору в Сварланді. Третім став штрафний табір Нацвайлер-Штрутгоф, за 50 кілометрів від Старабурга. Це був єдиний на території Франції нацистський концентраційний табір, найзахідніший з таборів Третього рейху.

— У Нацвайлері стояли дві шибеніці. Коли когось страчували, всіх нас виганяли з бараків і ми мали дивитися на агонію повішених, і засвоювали урок, що з нами теж так буде, якщо щось зробимо не те, — згадував колишній в'язень.

Щоб будівництво паливних заводів для проєкту «Операція «Пустеля» і робота на них йшла швидше, у Німеччині, на землі Баден-Вюртемберг, побудували філії Нацвайлера: Шомберг, Шорцінген, Даутмерген, Цепфенханч та інші, загальною сім таборів.

— Яюсь ми бачували майданчики, щоб встановлювати обладнання для виробництва ракет «Фау», — розповідав Василь Павлович журналістам. — Робота по колію у воді. Нюзи отухли. Відключили рани. Два тижні відлежав в равірі, прилежати для непрацездатних, де практично нас не лікували, але дозволяли не працювати. Потім нова робота — добувати зоржоні сланці. Ми дробили їх, подавали термічному розкладанню і так добували пальне для танків і літаків.

Одного разу хлопець зепікатомів і його з Нацвайлера відправили працювати на кухню у філію — концтабір Шомберг. Ледь одужав — знову повернули на фабрику з виробництва пального.

Перші шість місяців концтабором Шомберг командував Йозеф С'юз на прізвисьмо Шак-Зак — через його різку уривчасту манеру говорити. В'язнів Зак-Зак називав «мучимими Шак-Зак на здорових тілах німецького народу». І ставився до них відлюдно. Від голоду, холоду, хвороб і терору в таборі загинуло понад 300 ув'язнених, точну кількість з'ясувати сьогодні неможливо. Решта таборів «Пустеля» були антропо не враховани. Пізніше націоналі соціалісти визнали проєкт «Операція «Пустеля» неефективним і нерентабельним. Загублені життя ув'язнених втрагати не вважалися.

З табору Шомберг у жовтні 1944 року виснаженого, хворого Василя Володька відправили в Дахау.

Це був найстаріший концтабір нацистської Німеччини, який розпочав безперервну роботу з 1933 року, і де з 200 000 в'язнів загинули 41.5 тисячі осіб. Кажуть, на виборах 1933 року майже все населення Дахау, містечка неподалік від Мюнхена, проголосувало проти Гітлера. Фюрер затамував злість і, прийшовши до влади, видав наказ побудувати поруч із містом табір смерті так, щоб жителі постійно відчували запах спалених тіл і бачили дим крематорію.

— У Дахау люди не витримували тортур, — згадував Василь Павлович. — Кидалися на дитя піо ступіни, вискакали в бараків. Це вважалося не так страшно, як медичні експерименти. Наприклад, людину занурювали у крижаний ванну, не даючи їй виллестися, і практично потопельника в останню мить висмикували з води й клали поміж двох ув'язнених жінок, які, за задумом «експериментаторів», мали своїми тілами відірапати труп. Оживе чи ні?

«У Дахау в бараку, розрахованому на 500 місць, жили 2000 осіб»

— У Дахау мене визнали непридатним до роботи, — згадував український бранець. — Відправили в карантинний блок очікувати своєї черги в крематорій. Але почалася епідемія тифу. Черга рухалася повільно: треба було спочатку спалити померлих від тифу. Так довгожну до кінця квітня 1945 року. Смертникам послаблення не було: підом о п'ятій ранку, шукуючись, перекли. У бараку, розрахованому на 500 місць, мешкали 2000 осіб.

Наприкінці війни гітлерівці, намагачись приховати слди своїх злочинів, за три дні до визволення табору вивісили на стінах 26 квітня 1945 року, понакла в'язням Дахау на «Марш смерті», переміщаючи їх до табору у середині Німеччини. 7000 людей, на останньому подиху, рухалися на південь, до озера Тегернзее. Проїтти треба було 80 кілометрів.

— Нас вели тією охороною з собаками, — розповідав Василь Павлович журналістам. - Сім тисяч скелетів, обтягнутих шкирою. Ми не їли, піли з калюж. Під час «Маршу смерті» охороною собак убили. Багато хто впав і вже не зміг піднятися. Я теж упав. Охоронець крикнув: «Ауфштетен!» («Встають»). Він було вже опустив приклад мени на голову, але в цей момент із вертки будинку вибуло німецькі двачкачі. Зупинили як уюкати та стали на нас дивитися. Це мене артувало: він не став убивати при дитях. Вилізав із ліжок дали, а в втрагтив свідомість... Не знаю, скільки так пролежав. А 1 травня мене підбравли американські солдати.

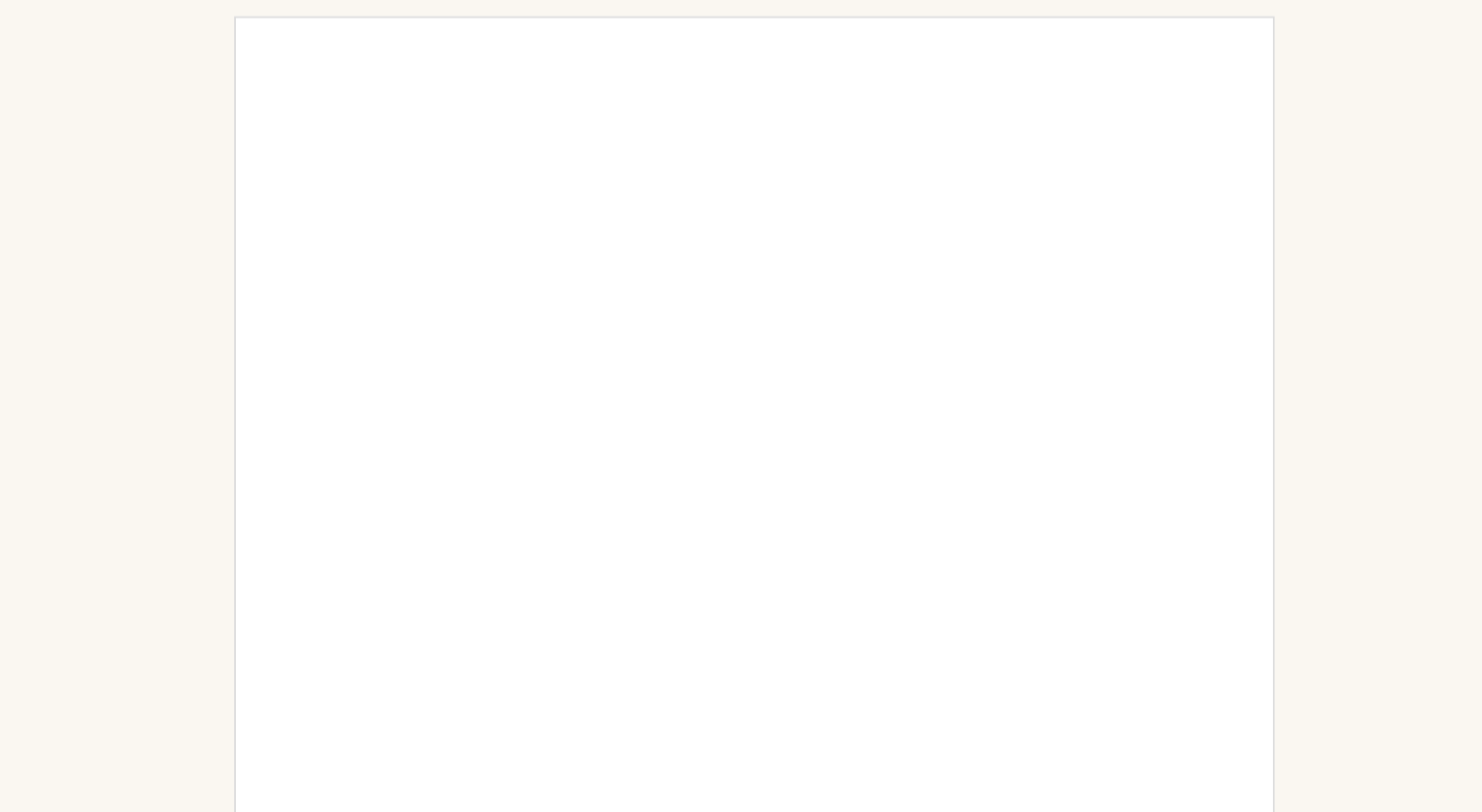
Яме померти багало разів: і в Neue Brettm, і в Нацвайлер-Штрутгофі, і в таборах Кокем-Буттліх, Шомберг або Дахау... Але вжив. Коли у мене після перебуття до Радянського Союзу люди в орванках почали залтувати: «Я ж так виживло?», я відповів: «Сам не знаю». Але лікувався ще довог: хворе серце, ноги, кричав ночами...

Після війни Василь Павлович працював телсюю. Закінчив Полтавський політехститут, а коли зрозумів, що це не його, пішов у Львівський політехнічний на спеціальність «Автоматістрали». Одружився, народилася донька. Будував дороги по всьому Радянському Союзу, захистив дисертацію. Запатентував 15 винаходів і 30 наукових праць. Став автором книги «Використання відходів виробництва полімерів у дорожньому будівництві» (1967 рік).

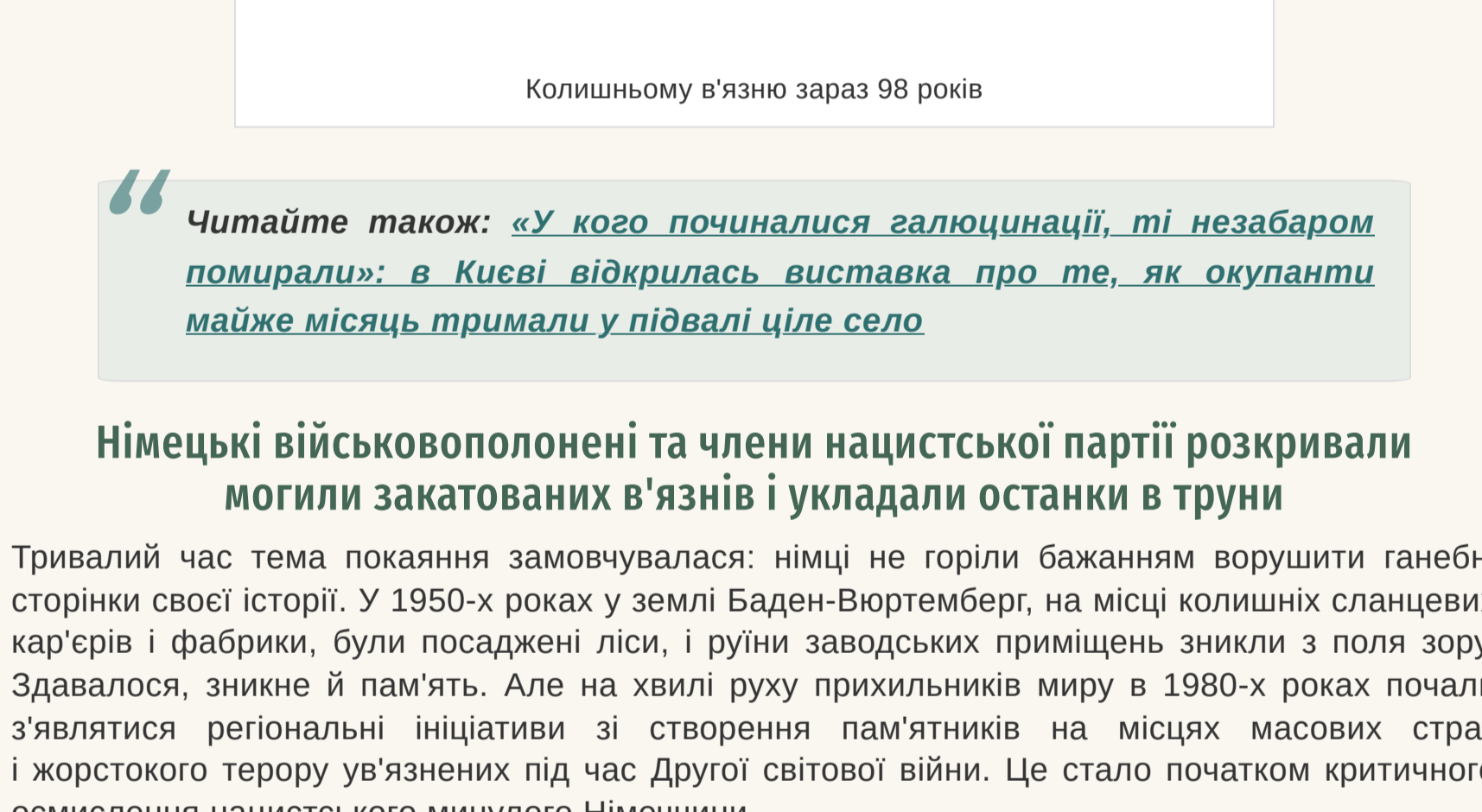
З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідувачем лабораторії, заввідділом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільної транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим. «Успішною української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідувачем лабораторії, заввідділом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільної транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим. «Успішною української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

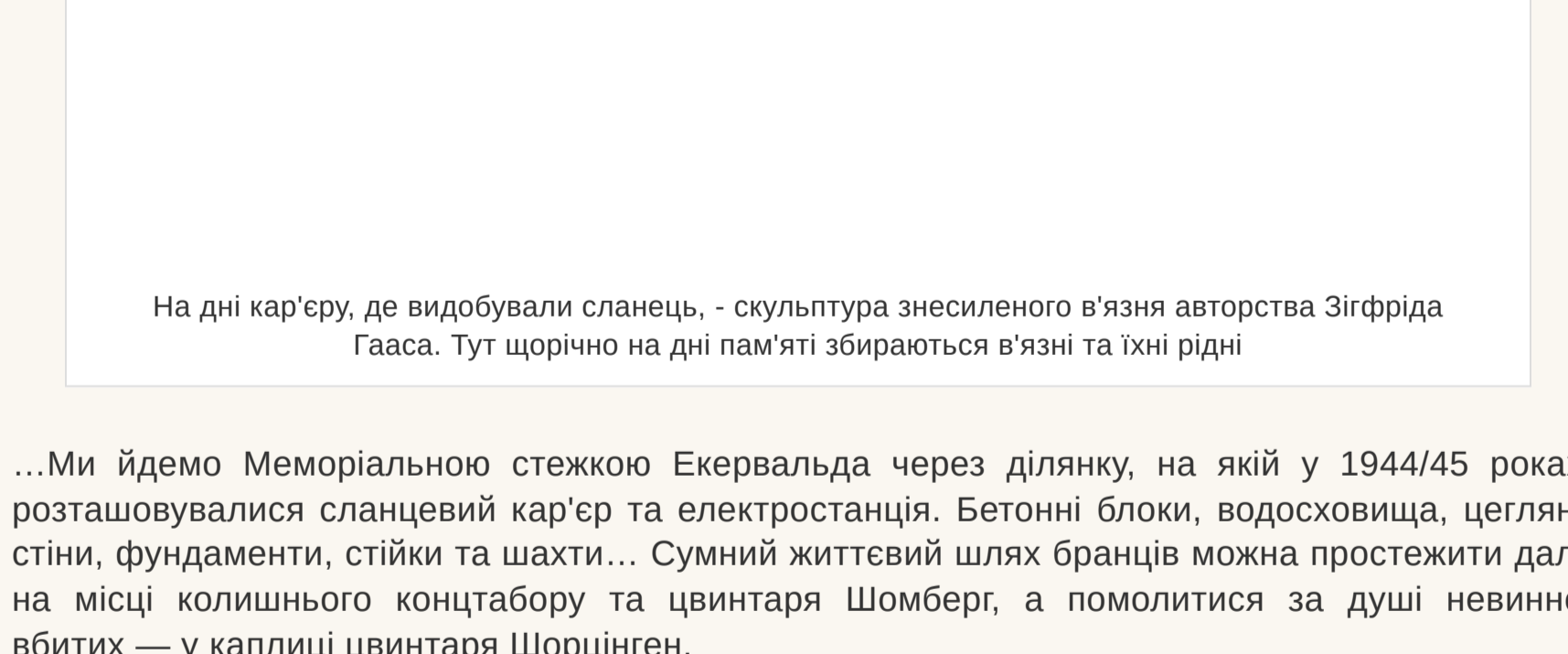
Колишнього в'язня зараз усіх країн

Читайте також: «У кого починалися галюцинації, ті незабаром помирали»: в Києві відкрилась виставка про те, як окупанти майже місяць примали у підвалі ціле село

Німецькі військовополонені та члени нацистської партії розкривали могили закатованих в'язнів і укладали останки в труни

Тринадцять час тема покаяння замовчувалася: німаці бажалими глумитися сланцевій небезпечній стороні своєї історії. У 1950-х роках у землі Баден-Вюртемберг, на місці колишніх сланцевих кар'єрів і фабрик, були посаджені ліси. І руйні заводських приміщень зникли з поля зору. Здавалося, зникне й і пам'ять. Але на хвилі руху прихильників миру в 1980-х роках почали з'являтися регіональні ініціативи зі створення пам'ятників на місцях масових страт і жорстокого терору ув'язнених під час Другої світової війни. Це стало початком критичного осмислення нацистського минулого Німеччини.

5 травня 1985 року така ініціатива з'явилася і в Ротвайлі, за підтримки філії муніципальної ради Ротвайля, разом із нею. У результаті було організовано меморіальний комплекс у пам'ять про колишніх в'язнів концтаборів Шорцінген, Даутмерген і Шомберг. У квітні 1989 року меморіал відкрили. А 2005 року на пам'ятні заходи, куди було запрошено колишніх в'язнів з Польщі, колишній Юліус Швайцард, Агустін, Люксембург, України, Угорщини, Німеччини, приїхав і Василь Павлович Володько, тепер уже відомий учений-віннихідник, якому пощастило вижити після шести німецьких таборів.

...Ми йдемо Меморіальною стежкою Екервальда через ділянку, на якій у 1944/45 роках розташовувалися сланцевий кар'єр та електростанція. Бетонні блоки, водозахищача, цегляні стіни, фундаменти, стіпий та шахти... Судиний життєвий шлях бранців можна простежити далі на місці колишнього концтабору та цвинтаря Шомберг, а помолитися за душі невинно вбитих — у каплиці цвинтаря Шорцінген.

Ось уже багато років у щорічному Ротвайль Меморіальна ініціатива «Екервальд» проводить тиждень пам'яті жертв нацизму. Виступають бурюмастри Японітика, прикріжають родичі в'язня, які вижили. Проходять екскурсії та зустрічі із школяри. Працює преса. Цього разу промовці говорять і про агресивну війну росії в Україні. Про те, що «жого нинішньої війни нагадують ім історії їхніх родичів під час Устської операції». Цього разу на зустрічі вже немає нікого з колишніх в'язнів: троє людей, які залишилися в живих, не змогли прийти за станом здоров'я.

— Але важливо зберігати пам'ятль про страждання жертв націонал-соціалістів, навіть якщо сьогодні більше немає, — каже голова ініціативної групи «Меморіал Екервальд» Бригітта Маркварт-Шад.

На цвинтарі концтабору Шомберг, на стендах із фотографіями владів в око одне фото. Черга з похорончї людей, які неючине заглядають у ями з трупами. Фотографію 1945 року в концтаборі Шорцінген, де загинуло 529 осіб, зробив Едмон Гессен, колишній французький в'язень. І історія така. Коли перша французька армія у квітні 1945 року переправилася через Рейн у районі Страсбура і згодом зайняла Шварцвалд, гітлерівці вирішили ліквідувати табори проєкту «Пустеля». Багатьох в'язнів повели в «Марші смерті». Пізніше всілілі в'язні повернулися і показали визволителям місця поховань.

Поховати, що зробила французька окупаційна влада після закінчення війни, — вирішила гідно поховати убитих бранців. Для цього жителям навколишніх населених пунктів сказали принести лілля технічну, щоб після ексумації загорнути останки й поховати в простих трунах в окремих могилах. На місці ексумації привезли німецьких військовополонених і членів націонал-соціалістичної партії, пославши їх у колишньому концентраційному таборі. Вони повинні були під наглядом діставати тіла з ям, укладати в труни та переносити до нових місць поховань.

На ексумацію настійно рекомендувати прийити бургомістра, членів громади, пастора, жертовників. За свідченнями охочевани, черга була довгою. У гробовій тиші, немов прочитавши мої думки, Хельґа Ханіш, одна з членів ради директорів меморіального комплексу «Екервальд», дивлячись на фото, каже:

— Я хоту, щоб у вашій країні після війни було б точно так само. Убитим жертвам, а байдужі бачили цнну своєї байдужості...

1 липня 1945 року капітан Андре Бессі, французький військовий губернатор Ротвайля, опублікував доповідь під назвою: «Témoignage pour la postérité - CRIME SS — a gasocité par seux chіt opt vu»: «Свідчення для наступодів — злочини СС — розкриті тими, хто це бачив».

У нас у свідках зараз уся країна.

Авторка матеріалу співробітництв та членина ради директорів Меморіальної ініціативи Екервальда Бригітта Маркварт-Шад, Віллі Косх, Швае Далгер і Ніаєра Навісс за допозволення Василя Володька вивести фото з архіву. У квітні вони використали матеріали сайту eckervald.de.

Раніше «ФАКТИ» розповідали про те, що росити перетворюють окуповані території на концтабір, для цього вони мають намір створити в чотирьох областях України десятки в'язниць.

На фото у заголовку: Двага черга замордованих бургомістрів, пасторів, учителів, чиновників і місцевої знаті до трун з останками замордованих в'язнів концтабору

Читайте нас у Facebook

© 6328

До змісту розділу Головний помічник? Відграти 6 на картках Сторінка Головна

Друкувати версія Лист редакторів Пожартитися

f Поділитися 16 Поділитися Твітнути

ЗАРАЗ ЧИТАЮТЬ

Останні новини	Чорна ціналь зникає на очок: простий засіб є в кожному будинку	Скоротити — стабільність у спокоаж. Леваа — переверна на величину: гороскоп на 12 червня	Близько знайдуть нові можливості. Дав наведуть підказу у жетті Таро: прогноз на літо
----------------	--	--	--

Новини партнерів

<p>Мапа сайту</p> <p>Україна</p> <p>Полтава</p> <p>Горці</p> <p>Полі</p>	<p>Світ</p> <p>Прима лива</p> <p>Белгія</p> <p>Спорт</p> <p>Футбол</p>	<p>Культура</p> <p>Шоу-бізнес</p> <p>Молоді діла</p> <p>Суспільство</p> <p>Стиль життя</p>	<p>Кіноа рецензія</p> <p>Лідра та зарп</p> <p>Життя історії</p> <p>25 років полемі</p>	<p>Історія суцчасності</p> <p>Наука та техніологія</p> <p>Художні словавання</p> <p>Зайняття у Фейсбук</p>	<p>Іменинники днів</p> <p>Гороскоп</p> <p>Курз валют</p> <p>Фотобанк</p> <p>Погода</p>
---	--	--	--	--	--

